

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan
denzelve toegestaan bij besluit van den 31^{en} Augustus 1700 N° 24, verleend bij
dezen de Gemeente van Veldhoren en Meersveldhoren, het navolgende Wapen:

Synde een Schild van
Zilver van de Heilige

Caruen, met goud.
goud.

Gedaan in 'SGRAVENHAGE den 17^{en} Junij 1700

M. J. Stijf
Secretaris

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD,

de Wacker van Loon Secretaris.

De Minister van Justitie,
Gelet op het Koninklijk be-
sluit van den eersten Juli des jaars negen-
tien honderd twee en twintig, nummer zes en
zeventig;

^{vo} Verklaart,
dat daarbij aan de gemeente ^{vo} Veldhoven
Provincie Noordbrabant / een eigen wapen is
verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt:
in lazuur het beeld van de heilige Cecilia van goud.

's-Gravenhage, den 20 Juli 1922
De Minister voornamst,
Namens den Minister,
De Secretaris-Generaal,

van Rom

Veldhoven, 22 dec 1830

Onderwerp
Wapen
der gemeente

In gevolge van het hiernaevens ver-
meldde Besluit, heb ik dezer Alm. Excellen-
tie in te zenden, het hieronder staande
afdrak met de omschrijving van het wapen
der gemeente. Zoo als hetzelve, in der
tijd, door den hoozen Raad van Stad,
is verleend geworden.

De Burgemeester van
Veldhoven & Meereldhoven
akomt

Indien u beeld van Lakam,

Waarop het beeld van
de belege Cecilia van G. is

Van
H. van Caellentie
den Heer Staatsraad Gouverneur
der provincie Noord-Brabant

- stadsstempels.
- zegels.
- munten.
- ambtsketens met wapen.
- stadskannen met wapen.
- korenmaat met wapen.
- kleppers met wapen.
- omroepbel met wapen.
- prenten met wapen.
- bodebus met wapen.
- schilderijen met wapen.
- lakzegels.
- charters.
- houtsnede e.d.
- .....
- .....
- .....
- .....

Onze gemeente heeft een gemeentevlag: ja/nee *Voor het bespreken van de vlag contact opnemen met de lode van het gemeentehuis*

Voor een nadere uitwerking van bruikleen overeenkomsten, vervoer, *TEL. 040-535755* verzekeringsvoorwaarden zal te zijner tijd met u kontakt worden opgenomen.

=====

L.S.

Van de gemeente Veldhoven hebben wij pas dezer dagen Uw brief ontvangen. Het antwoordformulier was, behoudens hetgeen er bij de gemeentevlag vermeld staat, blanco. Geen van de attributen, genoemd onder IV, zijn, naar ik aanneem, in Veldhoven beschikbaar.

Voor de voorgeschiedenis van het huidige Veldhovense wapen, verwijs ik naar de bijlagen. Van het niet-erkende wapen van de voormalige gemeente Zeelst, hebben wij enkel een aantal stempelafdrukken. Ook van het wapen, dat door de voormalige gemeente Oerle werd gevoerd en dat nu in het huidige Veldhovense wapen zit verwerkt, hebben we weinig illustratief materiaal. Hetzelfde geldt voor het wapen van de voormalige gemeente Veldhoven-Meerveldhoven (St. Caecilia), dat vanaf 1922 door de gemeente Veldhoven c.a. werd gevoerd en in 1969 werd vervangen.

Met vriendelijke groeten, namens het streekarchief Z.O. Brabant,

J.A. Suijkerbuijk
J.A. Suijkerbuijk

OVER WAPENS EN ZEGELS

Toen de ridders in de tweede helft van de 12e eeuw gesloten helmen gingen dragen, kwam dat hun veiligheid zeer ten goede. Tegelijkertijd bleek echter, dat het nieuwe hoofddekseel ook een bezwaar had: de ridders waren op het slagveld onherkenbaar geworden, zowel voor vriend als vijand. Om dit nadeel teniet te doen namen zij daarom een vast herkenningsteken aan, dat zij onder meer op hun schild plaatsten. Deze gekleurde tekens werden het symbool van de ridder die het voerde.

Nauw verwant aan het herkenningsteken op het ridderschild is het zegel. Een zegel is een in was of lak afgedrukt symbool met een randschrift waarin de naam staat van de persoon of de instelling waarvan het zegel is. Een zegel was meer dan een simpel herkenningsteken. Door het af te drukken op een akte werd daaraan rechtskracht gegeven. Het symbool op het zegel kon op een schild zijn geplaatst, maar dat was niet noodzakelijk. De symbolen op de schependomszegels, de zegels dus van de schepenbanken, werden later meestal overgenomen in de gemeentewapens.

Tot de reorganisatie van de rechterlijke indeling in 1810 was de rechtspraak in onze streek een taak van de schepenen. Een schepencollege werd schepenbank of dingbank genoemd. Het rechtsgebied van onze schepenbanken omvatte aanvankelijk meestal meer dan één dorp. De oudste banken dateren uit de 11e en 12e eeuw, maar het is niet duidelijk of dat kerkelijke of wereldlijke schepenbanken waren. Met zekerheid kunnen wij de wereldlijke banken aantonen in de 13e eeuw, terwijl de geschiedenis van de overige banken in onze streek tot de eerste helft van de 14e eeuw is terug te voeren. Het gebruik van schependomszegels dateert in de meeste gevallen ook uit die tijd. Dit hangt vermoedelijk samen met de afronding van de administratieve en rechterlijke indeling van de Meierij van 's-Hertogenbosch door de hertogelijke kanselarij van Brabant. Overigens hadden niet alle schepenbanken een eigen zegel. Bij de banken die er geen hadden, zegelden de schepenen met hun persoonlijk zegel.

In de vorige eeuw vond koning Willem I het een goede zaak dat elke gemeente een gemeentewapen had. In 1815 riep de Hoge Raad van Adel daarom alle gemeenten op om hun wapen ter bevestiging in te zenden of om de verlening van een nieuw wapen te verzoeken. Helaas hebben veel gemeentebesturen c.q. burgemeesters de bedoeling toen niet helemaal begrepen, terwijl ook de Hoge Raad bij deze haastklus fouten heeft gemaakt. Veel gemeenten zonden een zegelafdruk van de oude schepenbank in, dikwijls zonder daarbij de kleuren van het wapen te vermelden (als zij die al kenden). Koning Willem I bepaalde daarom, dat alle wapens waarvan de kleuren bij de Hoge Raad onbekend waren, de Rijkskleuren moesten krijgen: Nassau-blauw en goud. Voor onze streek betekende dat, dat alle gemeenten op één na die Rijkskleuren kregen.

HET GEMEENTEWAPEN VAN VELDHOVEN

Voor Veldhoven is dit laatste niet belangrijk, want de huidige gemeente ontstond pas bij wet van 29 april 1921 door samenvoeging van de voormalige gemeenten Veldhoven & Meerveldhoven, Oerle en Zeelst. Deze drie gemeenten dateerden van 1810. Vóór dat jaar vormden de dorpen Zeelst, Veldhoven en Blaarthem één schepenbank, evenals de dorpen Oerle en Meerveldhoven. Het ontstaan van deze banken is ook weer exact te dateren. Oorspronkelijk behoorden genoemde vijf dorpen, evenals Vessem, Wintelre en Knegsel, tot de "oude" bank van Oerle.

Toen de hertog van Brabant, Koning Philips II, rond 1560 in geldnood zat, vond hij een nieuwe bron van inkomsten door het uitgeven van een groot aantal dorpen in pandschap, dat wil zeggen, dat hij een aantal dorpen verkocht met het recht van terugkoop. De kopers mochten zich heer van het dorp noemen en er onder meer de schout en schepenen benoemen. Zo verkocht Philips II op 5 juni 1559 het dorp Zeelst aan Francois Schotelmans en Meerveldhoven aan Willem de Borchgrave. De eerste kreeg op 1 april 1560 ook nog Veldhoven in pandschap en de laatste op 10 maart 1561 Oerle.

De erfgenamen van Schotelmans verkochten Zeelst en Veldhoven op 30 september

1562 aan Roelof van Eyck, die nog op 5 oktober 1562 Blaarthem in pandschap verwierf. Omdat de heer de rechtsmacht in zijn dorp bezat, moesten de dorpen die in pandschap werden gegeven van de oude schepenbank van Oerle worden afgesplitst. Dit leidde in dit geval tot drie nieuwe banken: die van Zeelst, Veldhoven (en vanaf 1562 ook Blaarthem), die van Oerle en Meerveldhoven en die van Vessem, Wintelre en Kneghel. De pandheerlijkheden bleven tot 1613 bestaan en werden daarna onder bepaalde voorwaarden tot 1658 gecontinueerd. Daarna ontstond eigenlijk weer de oude situatie van vóór 1560, omdat de rechtsopvolger van de hertog van Brabant, de Staten-Generaal, toen de schepenen weer ging benoemen. De schepenbanken werden echter niet opgeheven, ze bleven bestaan tot de reorganisatie van de rechterlijke macht in 1810.

Vóór 1559-1562 was er dus maar één schepenbank, die van Oerle. Deze bank bezat een zegel dat als randschrift droeg: "gemeenschappelijk zegel van de vrijheid van Zandoerle". Het oudst bewaard gebleven exemplaar dateert van 8 maart 1355. Het vertoont een (eike)boom met daaronder het gevierendeelde wapen van de hertogen van Brabant: het wapen dus met de Brabantse en Limburgse leeuwen. Limburg was in 1288 door hertog Jan I verworven bij de slag bij Wörringen (boven Keulen aan de Rijn). Diens zoon Jan II (1294-1312) was de eerste Brabantse hertog die het gevierendeelde wapen gebruikte. In 1309 bestond de bank van Oerle met zekerheid. De toestemming om het zegel te gebruiken en het wapenschild van de hertog te voeren hangt nauw samen met de verlening aan Oerle van de vrijheidsrechten, die dateren uit de regeringsperiode van hertog Jan II, en wel uit de jaren tussen 1294 en 1309.

Het zegel uit ca. 1300 is tot 1815 in gebruik gebleven. De schepenbank van Zeelst en Veldhoven (met vanaf 1562 ook Blaarthem) heeft nooit een eigen zegel gehad. Veldhoven gebruikte in 1718 wel een dorpszegel, maar dit was in feite het persoonlijke zegel van een lid van de familie Van Bausel, die zeker tot kort voor dat jaar op het Slotje onder Blaarthem woonde. De schepenen van de bank van Zeelst c.a. zegelden met hun persoonlijke zegels.

De gemeente Oerle kreeg op 16 juli 1817 het oude vrijheidswapen bevestigd, zoals dat op het zegel voorkwam. De lijnen van het gevierendeelde schild waren door de Hoge Raad van Adel echter aangezien voor een kruisstreep, terwijl het wapen de Rijkskleuren had gekregen. Dit wapen bleef tot 1921 in gebruik. De nieuwe gemeente Zeelst reageerde niet op de oproep in 1815 en heeft tot 1921 geen eigen wapen bezeten. Wel had de gemeente in de loop van de 19e eeuw een zegelstempel laten maken waarop Sint Willibrordus, patroonheilige van Zeelst, stond afgebeeld. De heilige stond echter niet in een schild.

De gemeenteraad van Veldhoven & Meerveldhoven besloot op 30 oktober 1815 de Hoge Raad van Adel te verzoeken om een wapenverlening met de afbeelding van de patrones van de gemeente, St.Cecilia. Veldhoven dankte deze heilige kerkpatrones vermoedelijk aan de abdij van Echternach, waar het feest van deze heilige met bijzondere luister werd gevierd. Op 14 oktober 1818 verleende de Hoge Raad het gevraagde wapen, uitgevoerd in de Rijkskleuren. De heilige in het wapen leek echter niet op Cecilia, maar deed eerder denken aan een 17e-eeuws kinderportret uit het welvarende Holland. Na de samenvoeging van de drie gemeenten op 1 juli 1921 werd bij K.B. van 1 juli 1922 hetzelfde wapen aan de nieuwe gemeente Veldhoven verleend. De afbeelding van St.Cecilia werd toen echter op verzoek van het gemeentebestuur ontleend aan het schilderij Sacra Converzazione van Raphael (en leerlingen) in de Pinacoteca Nazionale te Bologna. De Rijkskleuren werden toen gehandhaafd.

Op 10 februari 1969 besloot de gemeenteraad de Kroon te verzoeken om een nieuw wapen. Bij het ontwerp lieten B & W zich adviseren door het oud-raadslid F.C.J. van der Zanden. De verlening geschiedde bij K.B. van 3 juli 1969. Het wapen werd omschreven als: gevierendeeld: I en IV in sabel (=zwart) een leeuw van goud, getongd en genageld van keel (=rood); II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud; een schildhoofd van goud met vier ruiten van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarslen. Dit wapen is gebaseerd op dat van de vrijheid Oerle, de enige voormalige gemeente met een "oud" wapen. De oorspronkelijke kleuren van Brabant-Limburg zijn hersteld. Het schildhoofd is uitgevoerd in de kleuren van het oude Kwartier van

Kempenland, waartoe het gebied van Veldhoven behoorde. De ruiten verwijzen naar de vier dorpen waaruit Veldhoven is gevormd.

Veldhoven heeft hiermee een mooi en goed wapen, waarin het oude uit ca. 1300 goed is gecombineerd met nieuwe elementen uit de 20e eeuw.

© J.Th.M.Melssen
Streekarchief Zuid-Oost Brabant.

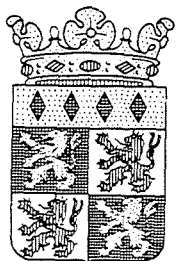
Het wapen der gemeente Veldhoven.

Op grond van het besluit van de Koning van 31 augustus 1818, no. 74 verleende de Hoge Raad van Adel op 14 oktober 1818 aan de gemeente Veldhoven en Meerveldhoven als wapen: „Van lazuur waarop een beeld van de Heilige Cecilia van goud”. De H. Cecilia is patrones van Veldhoven.

Nadat bij de wet van 29 april 1921, Stb. no. 694 de gemeenten Veldhoven c.a., Zeelst en Oerle verenigd waren, is voor de nieuwe gemeente bij Koninklijk besluit van 1 juli 1922, nr. 76 als wapen verleend: „In lazuur het beeld van de heilige Cecilia van goud”. De gemeente stelde er toen prijs op, dat de H. Cecilia werd afgebeeld volgens een schilderij van Rafael te Bologna.

Op den duur was de gemeente Veldhoven echter niet meer tevreden met het in 1818 en 1922 verleende wapen. De inzichten omtrent het opnemen van heiligen — zeker als het slechts de patroon van de parochiekerk betreft, zonder dat van oudere herkomst als wapenfiguur sprake is — zijn sinds die tijd gewijzigd.

Het bleek, dat van de plaatsen, die thans de gemeente Veldhoven uitmaken, slechts van Oerle, dat in 1325 door hertog Jan III van Brabant tot vrijheid werd verheven, oude zegels (o.a. 1372) bekend zijn: het gevierendeelde wapen van Brabant-Limburg, dat bij besluit van de Hoge Raad van Adel op 16 juli 1817 met de Rijkskleuren voor deze gemeente bevestigd was. Dit wapen met in een schildhoofd vier ruiten (in de kleuren van Kempenland) om de vier dorpen weer te geven, werd bij Koninklijk besluit van 3 juli 1969, nr. 6 aan de gemeente verleend: „Gevierendeeld: I en IV in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel; II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud; een schildhoofd van goud met vier ruiten van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen”.

MR. O. SCHUTTE.

Het wapen der gemeente Baarn.

Bij Koninklijk besluit van 18 september 1969, nr. 10 is aan de gemeente Baarn als wapen verleend: „In azuur een bisschop van goud”. Een ieder, die met de geschiedenis van Baarn op de hoogte is, zal hierin hetzelfde wapen herkennen, dat voor de gemeente Baarn bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 10 juni 1818 bevestigd werd. Dit is ontleend aan het zegel van Baarn, zoals dit onder andere uit 1443 voorkomt in het Gemeentearchief van Amersfoort en verder op een ten gemeentehuize van Baarn aanwezige tinnen beker uit 1694.

Nadat bij de wet van 13 juni 1857, Stb. no. 84 de gemeenten Baarn en De Vuursche gecombineerd werden tot een nieuwe gemeente Baarn, was bij beschikking van de Minister van Justitie van 5 maart 1867, nr. 77 aan deze nieuwe gemeente als wapen verleend: „Een veld van lazuur beladen met

eene gouden gravenkroon en gehouden door twee naar gekeerde leeuwen in natuurlijke kleur; onder aan het een lint van keel, waarop het motto: VIS TEMPER FORTIOR”. Volgens de traditie was dit wapen ontworpen naar voorbeeld van een schets van waarschijnlijk E. J. barones Taets van Amerongen geb. barones Taets van rongen. Na ruim een eeuw heeft het Gemeentebestuur Baarn er de voorkeur aan gegeven terug te keren tot het oude gevoerde wapen.

MR. O. SCHUTTE.

Het wapen der gemeente Domburg.

Met ingang van 1 juli 1966 is op grond van de Wet van 16 maart 1966, Stb. no. 97 de oude gemeente Domburg opgeheven en een nieuwe gemeente gevormd uit delen van de oude gemeenten op Walcheren. Bij Koninklijk besluit van 26 september 1969 is aan deze nieuwe gemeente een wapen verleend met als beschrijving: „In azuur een dubbele, geopende burcht met valdeuren van zilver, verlicht van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen”. Het is hetzelfde wapen als bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 31 juli 1817 voor Domburg bevestigd (alleen de kroon is gewijzigd).

MR. O. SCHUTTE.

Het wapen der gemeente Bunnik.

Met ingang van 1 september 1964 zijn de voormalige gemeenten Bunnik, Odijk en Werkhoven samengevoegd tot de nieuwe gemeente Bunnik.

Alleen Bunnik had een officieel wapen: Bij Koninklijk besluit van 11 februari 1913 was aan deze gemeente een wapen verleend: „In goud een stappende haan van keel en een uitgetand zwaard van sabel”. De haan als symbool der waakzaamheid en het zwaard als symbool der gerechtigheid waren beide een herinnering aan de op het grondgebied van Bunnik gelegen forten Rhijnauwen en Vechten.

Het officieuze wapen van Odijk was een staande Sint-Elisabeth met aan zijn voeten een drietal kinderen en op de achtergrond een kerk.

Werkhoven voerde een paard tussen lauriertakken.

Rhijnauwen was oorspronkelijk ook een afzonderlijke gemeente; in 1798 werd het bij Bunnik gevoegd tot de nieuwe gemeente Bunnik door Keizerlijk decreet van 21 oktober 1811, werd Rhijnauwen ten laatste met Bunnik een standige gemeente op 29 juni 1816. Bij de wet van 1857 werd het definitief gecombineerd met Bunnik.

In enigszins vereenvoudigde vorm vormen deze de vier kwartieren van het thans verleende wapen van Bunnik. Om de herinnering aan de voor de geschiedenis van belangrijke takken Odijk en Beverweerd van het Nassau levendig te houden, stemde de Hoge Raad van Adel er in toe de schildhouders van hun wapen (volgens Koninklijk diploma van 1679) aan Bunnik te verlenen.

Bij Koninklijk besluit van 26 september 1969, nr. 10

Wij Juliana, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden,
Prinses van Oranje-Nassau, enz, enz, enz.

3 juli 1969

No. 6

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 24 juni 1969, nr. B69/1543, Afdeling Binnenlands Bestuur;

Gezien het verzoek van de raad der gemeente Veldhoven van 6 juni 1969, nr. 3923 tot verlening van een nieuw wapen aan die gemeente;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van 24 december 1814, nr. 32 en het Koninklijk besluit van 23 april 1919, Stb. Nr. 181;

De Hoge Raad van Adel gehoord;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

- a. het Koninklijk besluit van 1 juli 1922, nr. 76, waarbij aan de gemeente Veldhoven een wapen werd verleend, in te trekken;
- b. aan de gemeente Veldhoven een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

"Gevierendeeld:

I en IV in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel;

II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud;

een schildhoofd van goud met vier ruiten van sabel.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen."

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

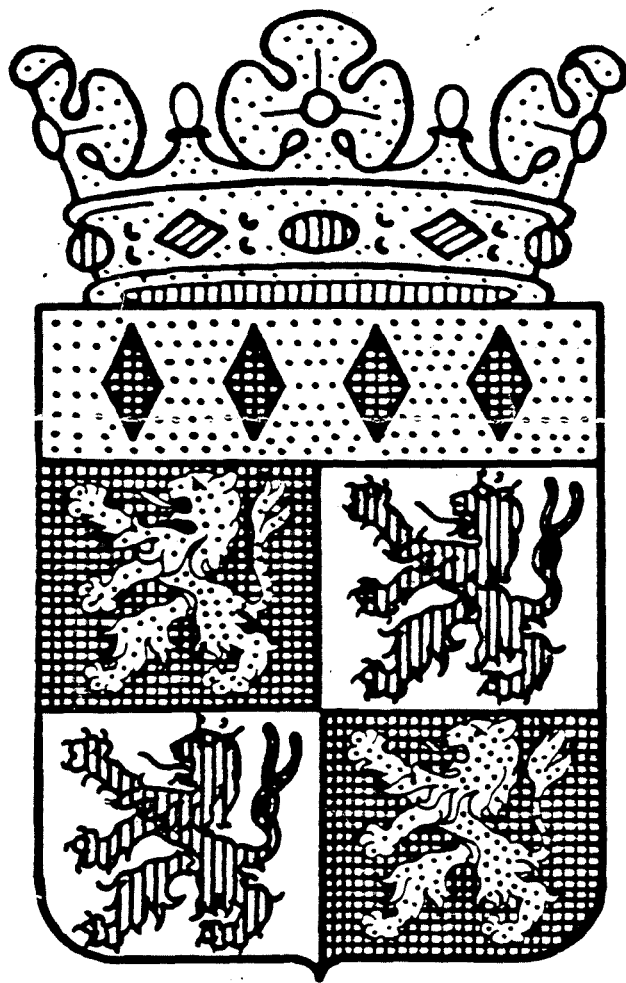
Soestdijk, 3 juli 1969

(get.) J U L I A N A

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

(get.) H.K.J. BEERNINK

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
HET HOOFD POST- EN ARCHIEFZAKEN VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Gemeente Veldhoven vanaf 1969

GEMEENTE VELDHOVEN

I.1

Nr. 3708

Verzoek aan de Kroon tot vervanging van het gemeentewapen en vaststelling van een gemeentevlag Veldhoven.

Veldhoven, 6 januari 1969.

Aan de raad,

Ons voorstel aan Uw college d.d. 4 februari 1965 nr. 2100 met betrekking tot een verzoek aan de Kroon tot vervanging van het gemeentewapen werd in Uw vergadering d.d. 18 maart daaraan-volgende aangehouden in verband met de door Uw raad naar voren gebrachte bezwaren tegen het ontworpen wapen. Vooral het oud-raadslid de heer F.C.J. van der Zanden heeft door zijn grote deskundigheid op het gebied van de heraldiek en zijn verhelderend betoog Uw college en ook ons kunnen overtuigen van de minder gelukkige keuze van het ontworpen wapen.

Inmiddels is er door de gemeente-archivaris in onze opdracht met diverse instanties nader overleg gepleegd om te komen tot een nieuw en verantwoord ontwerp voor een gemeentewapen.

Alvorens op dit onderwerp nader in te gaan komt het ons nuttig voor enige inleidende en algemene wetenswaardigheden over wapensymboliek en wapennut naar voren te brengen.

De Zuidafrikaanse wet geeft een zeer duidelijke omschrijving van het woord "wapen": een symbolische voorstelling van blijvende aard, die geheel volgens de beginselen der heraldiek is uitgevoerd en toegekend aan een individu, een vereniging of een gemeenschap (dorp, stad, provincie, land, natie of groep van naties), om als traditioneel onderscheidingssteken van dit individu of die gemeenschap te dienen. Dit onderscheidingssteken bestaat dan gewoonlijk uit een gekleurd, al of niet in vakken verdeeld en vaak ook met één of meer figuren bekleed schild. Oude zinnebeelden, erfstukken door eeuwen bewaard gebleven, leven door de heraldiek in ons midden voort. Het historisch wapenembleem is één der oudste geestelijke monumenten, waarvan de diepzinnige symboliek ook voor ons moderne mensen nog veel kan zeggen.

De wapenkunde is echter geenszins een monopolie van de oudheid. Haar uitbeelding leent zich bij uitstek voor een nieuwe symboliek en een moderne wapenconstructie in onze dagen. Ook de moderne maatschappij kan namelijk niet buiten symboliek. In de moderne kunstuitingen vindt men overal zinnebeelden terug.

Voor een moderne gemeente, die in de twintigste eeuw is ontstaan door samensmelting van oude in de historie gerenommeerde dorpen kan dit samengaan tussen oud en nieuw geen probleem zijn. Als een symbolische representatie is een verantwoord gemeentewapen zeker op zijn plaats.

Aangaande de vraag waarom het huidige gemeentewapen vervangen dient te worden, zij het volgende medegedeeld.

Heiligenfiguren in het wapenschild worden heraldisch niet verantwoord beschouwd. Wel kan een heilige als schildhouder optreden.

Daar de samenstelling van Uw raad sedert de eerste behandeling van de aangelegenheid van het gemeentewapen in het begin van 1963 nogal enige wijziging heeft ondergaan, lijkt het ons goed de feiten en wederwaardigheden welke met het gemeentewapen zijn verbonden voor U te releveren. In dit overzicht mag naar onze mening de historie van de verschillende wapens van de voormalige gemeenten waaruit Veldhoven thans is samengesteld, niet ontbreken.

GEMEENTE VELDHOVEN

Sedert de samenvoeging van de voormalige gemeenten Veldhoven-Meerveldhoven, Oerle en Zeelst voert de nieuwe gemeente Veldhoven het oude wapen van de gemeente Veldhoven-Meerveldhoven, zoals dit bij Koninklijk Besluit van 1 juli 1922, nr. 76 is vastgesteld: "in lazuurblauw een beeld van de heilige Caecilia van goud". Dit wapen werd door de Hoge Raad van Adel als een onheraldische constructie gekarakteriseerd.

Veldhoven had vóór 1810 geen eigen wapen. In 1810 werd Veldhoven met Meerveldhoven samengevoegd en na de vrijwording in 1813 gebruikte men een zegel met de patrones van de katholieke parochie (St. Caecilia). Bij de wapenverlening in 1818 nam men als vele andere gemeenten de kleuren van het Rijkswapen "goud op lazuurblauw". De voormalige gemeente Zeelst heeft nooit over een goedgekeurd wapen beschikt. Als wapen werd gevoerd de patroonheilige van de parochie (St. Caecilia), in goud op een blauw veld.

De gemeente Oerle, in 1325 door hertog Jan III van Brabant tot vrijheid verheven, zegelde met het wapen van zijn stichter: een gevierendeeld schild met 2 Brabantse en 2 Limburgse leeuwen.

Bij de wapenverlening in 1817 werden ook hier de kleuren van het rijk overgenomen: goud en lazuur (blauw). De wapenbeschrijving had moeten luiden: "een gevierendeeld schild, in het 1e en 4e kwartier een leeuw van goud in een veld van sabel, in het 2e en 3e kwartier een leeuw van keel in een veld van zilver". Het oude wapen van Oerle is het enige historisch gefundeerde en heraldisch verantwoord wapen. Bovendien moet ook rechtshistorisch aan Oerle voorrang worden verleend boven Veldhoven, Meerveldhoven en Zeelst.

Aan de nieuwe gemeente werd in 1921 de naam Veldhoven gegeven, hetgeen hoofdzakelijk gegrond was op het feit, dat van de vier kerkdorpen Veldhoven het grootste inwonertal had. Meerveldhoven is eerder historisch verbonden met Oerle dan met Veldhoven, daar Oerle en Meerveldhoven eeuwenlang een administratieve eenheid vormden. In 1810 werd Meerveldhoven losgemaakt van Oerle en bij Veldhoven gevoegd. Het raadslid J. Jacobs uit Oerle heeft dan ook in een commissievergadering op 19 september 1920 met klem gewezen op de historische rechten van Oerle, die bij de naamgeving tot uiting dienden te komen.

Het in januari 1963 gelanceerde voorstel voor het wapen (zie bijlage I): een combinatie van het wapen van Hertog Jan III van Brabant en dat van het geslacht Schotelmans (heer van Veldhoven en Zeelst) kon in de ogen van de Hoge Raad van Adel geen genade vinden, aangezien dit geslacht slechts twee jaar (1559-1561) in het bezit van deze heerlijkheden is gebleven.

De Hoge Raad van Adel is toen zelf na nauwkeurige onderzoeken door de Rijksarchivaris in Noord-Brabant op 25 januari 1965 met een nieuw wapen-voorstel gekomen (zie bijlage II).

Zoals in de eerste alinea van dit voorstel is vermeld kon Uw raad zich met dit laatste ontwerp niet verenigen.

Uit een overleg tussen de voorzitter van ons college, de gemeente-archivaris en de heer F.C.J. van der Zanden, resulteerde een nieuw ontwerp-gemeentewapen (zie bijlage III).

De secretaris van de Hoge Raad van Adel gaf als zijn mening te kennen, dat dit ontwerp van het wapen aanvaardbaar was.

Een brief van de "Stichting voor Banistiek en Heraldiek" ingekomen begin maart 1968, betreffende gemeentevlaggen, vormde aanleiding zich

GEMEENTE VELDHOVEN

opnieuw over een nieuw gemeentewapen te bezinnen.

De heer Fr. van der Zanden heeft verklaard zeer gelukkig te zijn met de vorm en kleurencombinatie van het ter secretarie getekende wapen-ontwerp.

De waarnemend secretaris van de Hoge Raad van Adel bewonderde dit ontwerp en verklaarde, dat het een zeer goede kans maakte de proef bij de Hoge Raad van Adel te doorstaan. Wel zag hij in het verzoek aan de Kroon gaarne een nadere precisering van het feit, dat de gemeente Veldhoven in 1921 werd geformeerd door samenvoeging van vier dorpen. Tevens diende tot uitdrukking te komen, dat van deze dorpen alleen Oerle een heraldisch wapen heeft gevoerd en dat Meerveldhoven vóór 1810 administratief onder Oerle ressorteerde, maar wel een eigen dorpsbestuur had.

De Rijksarchivaris in Noord-Brabant, Dr. L.P.L. Pirenne, zag de vier zwarte ruitjes op gouden veld gaarne in het schildhoofd en wel op grond van esthetische overwegingen. De voorzitter van de Hoge Raad van Adel deelde de mening van dr. Pirenne. Hij zag in deze wijziging de nadruk gelegd op de samenvoeging van de vier oude dorpen. Ons college kan zich met deze opvatting verenigen.

Het naar aanleiding van het nevenstaande samengestelde ontwerp van het gemeentewapen ligt voor U ter inzage. De beschrijving van dit wapen luidt als volgt :

Gevierendeeld : het 1e en 4e van sabel, beladen met een klimmende leeuw van goud, getongd en genageld van keel ; het 2e en 3e van zilver, beladen met een klimmende dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud ; het schildhoofd van goud, beladen met vier ruimten van sabel ; het schild gedekt met een gouden Kroon van 3 bladen en 2 paarlen (verklaring heraldische terminologie : sabel = zwart, keel = rood, genageld van keel respectievelijk goud = met rode respectievelijk gouden nagels, getongd van keel = met een rode tong).

Betreffende de motivering van de keuze van het wapen zij het volgende vermeld. Oud Oerle voerde het wapen van zijn stichter hertog Jan III van Brabant en is de enige der voormalige gemeenten, dat een historisch en heraldisch verankerd wapen bezat. Zeelst heeft geen goedgekeurd wapen en het wapen van Veldhoven was een onheraldische constructie. Door het opnemen van het oude wapen van Oerle in het nieuwe gemeentewapen van Veldhoven wordt de oude politieke en recht-historische importantie van deze oude hoofdplaats van Kempenland beklemtoond. De vier ruiten in het schildhoofd symboliseren de vier dorpen. De kleuren in het schildhoofd zijn die van Kempenland, waarvan de gemeente Veldhoven territoriaal een belangrijk deel is en waarvan Oerle vroeger de hoofdplaats was. De gouden kroon van 3 bladeren en 2 paarlen wijst op de oude herzogelijke heerlijkheid over Oerle, Veldhoven en Zeelst, welke heerlijkheid later aan voorname adellijke geslachten werd verpand zoals aan de De Borchgravers (Oerle en Meerveldhoven) en aan de Van Eijcks (Zeelst en Veldhoven).

Op grond van het Koninklijk Besluit van 23 april 1919 Stbl. 181, dient een aanvraag tot het verkrijgen van een nieuw wapen te worden gericht aan de Kroon. De Hoge Raad van Adel heeft omtrent het ontwerp zijn goedkeurend advies uitgebracht. De daarvoor in aanmerking komende stukken liggen voor U ter inzage.

Gelet op het vorenstaande stellen wij U voor een aanvraag te richten tot de Kroon tot vaststelling van een nieuw wapen voor de gemeente

GEMEENTE VELDHOVEN

Veldhoven.

In het onderhoud met de waarnemend secretaris van de Hoge Raad van Adel kwam eveneens de kwestie van de gemeentevlag ter sprake. Gezien het voorgestelde wapen staan voor de vlag vier kleuren ter beschikking : rood, wit, zwart en geel. In dit onderhoud stelde de waarnemend secretaris de volgende combinaties voor :

- a) twee gelijke banen in geel en rood, waarvan de bovenste gele baan belegd is met vier vierkantjes uit het schildhoofd van het wapen ;
- b) 3 gelijke banen : boven geel met vier zwarte vierkantjes, midden wit en onder rood.

De heer van der Zanden zag de gemeentevlag gaarne zo eenvoudig mogelijk en wel een baan in het geel met vier zwarte vierkantjes belegd. ~~Met een zodanige vlag kunnen wij ons verenigen. De Hoge Raad van Adel heeft met het ontwerp van de vlag zijn instemming betuigd.~~

Wij stellen U derhalve voor een gemeentevlag vast te stellen zoals hiervoor omschreven.

De bijgaande ontwerp-besluiten bieden wij U daartoe ter vaststelling aan.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN VELDHOVEN,
 De secretaris, De burgemeester,
 L.M.van de Laar. Mr.G.M.J.W.van de Ven.

∟

Dit idee hebben wij overgenomen en deswege aan de Hoge Raad van Adel een ontwerp van die strekking voorgelegd. De Hoge Raad van Adel kan zich hiermede verenigen met dien verstande, dat in plaats van vierkantjes ruiten worden gebezigd en de vier ruiten geplaatst dienen te worden in de vorm van een ruit. Daaraan ligt ten grondslag het feit, dat in het voorgestelde gemeentewapen ook ruiten zijn verwerkt.

De omschrijving van de vlag zou moeten luiden: "geel met op het midden vier ruiten, geplaatst in de vorm van een ruit".

GEMEENTE VELDHOVEN

Vergadering Raad d. d. -9.NOV.1970
Besluit: Conform voorstel

I.1

Nr. 4464

Wijziging raadsbesluit van 10 februari 1969, nr. 3710 tot vaststelling van de gemeentevlag.

Veldhoven, 20 oktober 1970

Aan de raad,

In de vergadering van 10 februari 1969 heeft Uw raad de gemeentevlag vastgesteld. In het daartoe strekkend besluit, nummer 3710, ontbreekt echter de kleuraanduiding van de ruiten. Hoewel de bij het besluit behorende kleurenafbeelding alsook de correspondentie met betrekking tot de gemeentevlag geen twijfel laat bestaan over de kleur van de vier ruiten, lijkt het ons toch juist, dat bovenbedoeld besluit wordt aangevuld in dier voege, dat in de omschrijving de kleuraanduiding van de ruiten opgenomen wordt.

Wij hebben hieromtrent advies ingewonnen bij de Hoge Raad van Adel, die het eveneens aanbevelenswaardig acht, dat de zwarte kleur van de ruiten op de vlag in de redactie van het raadsbesluit wordt opgenomen.

Wij stellen U derhalve voor het raadsbesluit van 10 februari 1969, nummer 3710, in deze zin aan te vullen.

Een concept-besluit gaat ter vaststelling hierbij.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN VELDHOVEN
De secretaris, De burgemeester,
L.M. van de Laar G.L.Elsen

GEMEENTE VELDHOVEN

I.1
Nr. 3709.

De raad der gemeente Veldhoven ;
gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d.6 januari
1969, nummer 3708 ;
gelet op de gemeentewet en artikel 1 van het Koninklijk Besluit
van 23 april 1919 Stbl. 181 ;

b e s l u i t :

aan de Kroon te verzoeken het huidige gemeentewapen te vervangen
door een nieuw gemeentewapen, waarvan de beschrijving luidt als
volgt :

"Gevierendeeld :

I en IV in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel ;
II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond
en genageld van goud ;

een schildhoofd van goud met vier ruiten van sabel ;

het schild gedekt met een gouden Kroon van drie bladeren en twee
paarlen",

een en ander overeenkomstig de bij dit besluit behorende en als
zodanig gewaarmerkte tekening.

Vastgesteld ter openbare vergadering van 10 FEB. 1969

De secretaris,

De burgemeester,

Sedert de samenvoeging van de voormalige gemeenten Veldhoven-Meerveldhoven, Oerle en Zeelst voert de nieuwe gemeente Veldhoven het oude wapen van de gemeente Veldhoven-Meerveldhoven, zoals dit bij Koninklijk Besluit van 1 juli 1922, nr.76 is vastgesteld : "in lazuurblauw een beeld van de heilige Caecilia van goud". Dit wapen werd door de Hoge Raad van Adel als een onheraldische constructie gekarakteriseerd.

Veldhoven had vóór 1810 geen eigen wapen. In 1810 werd Veldhoven met Meerveldhoven samengevoegd en na de vrijwording in 1813 gebruikte men een zegel met de patrones van de katholieke parochie (St.Caecilia). Bij de wapenverlening in 1818 nam men als vele andere gemeenten de kleuren van het Rijkswapen "goud op lazuurblauw". De voormalige gemeente Zeelst heeft nooit over een goedgekeurd wapen beschikt. Als wapen werd gevoerd de patroonheilige van de parochie (St.Caecilia), in goud op een blauw veld.

De gemeente Oerle, in 1325 door hertog Jan III van Brabant tot vrijheid verheven, zegelde met het wapen van zijn stichter : een gevierendeeld schild met 2 Brabantse en 2 Limburgse leeuwen. Bij de wapenverlening in 1817 werden ook hier de kleuren van het rijk overgenomen : goud en lazuur(blauw). De wapenbeschrijving had moeten luiden : "een gevierendeeld schild, in het 1e en 4e kwartier een leeuw van goud in een veld van sabel, in het 2e en 3e kwartier een leeuw van keel in een veld van zilver". Het oude wapen van Oerle is het enige historisch gefundeerde en heraldisch verantwoord wapen. Bovendien moet ook rechtshistorisch aan Oerle voorrang worden verleend boven Veldhoven, Meerveldhoven en Zeelst.

Aan de nieuwe gemeente werd in 1921 de naam Veldhoven gegeven, hetgeen hoofdzakelijk gegrond was op het feit, dat van de vier kerkdorpen Veldhoven het grootste inwonertal had. Meerveldhoven is eerder historisch verbonden met Oerle dan met Veldhoven, daar Oerle en Meerveldhoven eeuwenlang een administratieve eenheid vormden. In 1810 werd Meerveldhoven losgemaakt van Oerle en bij Veldhoven gevoegd. Het raadslid J.Jacobs uit Oerle heeft dan ook in een commissievergadering op 19 september 1920 met klem gewezen op de historische rechten van Oerle, die bij de naamgeving tot uiting dienden te komen.

Het in januari 1963 gelanceerde voorstel voor het wapen (zie bijlage I) : een combinatie van het wapen van Hertog Jan III van Brabant en dat van het geslacht Schotelmans (heer van Veldhoven en Zeelst) kon in de ogen van de Hoge Raad van Adel geen genade vinden, aangezien dit geslacht slechts twee jaar (1559-1561) in het bezit van deze heerlijkheden is gebleven.

De Hoge Raad van Adel is toen zelf na nauwkeurige onderzoekingen door de Rijksarchivaris in Noord-Brabant op 25 januari 1965 met een nieuw wapen-voorstel gekomen (zie bijlage II).

Zoals in de eerste alinea van dit voorstel is vermeld kon Uw raad zich met dit laatste ontwerp niet verenigen.

Uit een overleg tussen de voorzitter van ons college, de gemeente-archivaris en de heer F.C.J.van der Zanden, resulteerde een nieuw ontwerp-gemeentewapen (zie bijlage III).

De secretaris van de Hoge Raad van Adel gaf als zijn mening te kennen, dat dit ontwerp van het wapen aanvaardbaar was.

Een brief van de "Stichting voor Banistiek en Heraldiek" ingekomen begin maart 1968, betreffende gemeentevlaggen, vormde aanleiding zich

opnieuw over een nieuw gemeentewapen te bezinnen.

De heer Fr. van der Zanden heeft verklaard zeer gelukkig te zijn met de vorm en kleurencombinatie van het ter secretarie getekende wapen-ontwerp.

De waarnemend secretaris van de Hoge Raad van Adel bewaardde dit ontwerp en verklaarde, dat het een zeer goede kans maakte de proef bij de Hoge Raad van Adel te doorstaan. Wel zag hij in het verzoek aan de Kroon gaarne een nadere precisering van het feit, dat de gemeente Veldhoven in 1921 werd geformeerd door samenvoeging van vier dorpen. Tevens diende tot uitdrukking te komen, dat van deze dorpen alleen Oerle een heraldisch wapen heeft gevoerd en dat Meerveldhoven vóór 1810 administratief onder Oerle ressorteerde, maar wel een eigen dorpsbestuur had.

De Rijksarchivaris in Noord-Brabant, Dr. L.P.L. Pirenne, zag de vier zwarte ruitjes op gouden veld gaarne in het schildhoofd en wel op grond van esthetische overwegingen. De voorzitter van de Hoge Raad van Adel deelde de mening van dr. Pirenne. Hij zag in deze wijziging de nadruk gelegd op de samenvoeging van de vier oude dorpen. Ons college kan zich met deze opvatting verenigen.

Het naar aanleiding van het nevenstaande samengestelde ontwerp van het gemeentewapen ligt voor U ter inzage. De beschrijving van dit wapen luidt als volgt :

Gevierendeeld : het 1e en 4e van sabel, beladen met een klimmende leeuw van goud, getongd en genageld van keel ; het 2e en 3e van zilver, beladen met een klimmende dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud ; het schildhoofd van goud, beladen met vier ruimten van sabel ; het schild gedekt met een gouden Kroon van 3 bladen en 2 paarlen (verklaring heraldische terminologie : sabel = zwart, keel = rood, genageld van keel respectievelijk goud = met rode respectievelijk gouden nagels, getongd van keel = met een rode tong).

Betreffende de motivering van de keuze van het wapen zij het volgende vermeld. Oud Oerle voerde het wapen van zijn stichter hertog Jan III van Brabant en is de enige der voormalige gemeenten, dat een historisch en heraldisch verankerd wapen bezat. Zeelst heeft geen goedgekeurd wapen en het wapen van Veldhoven was een onheraldische constructie. Door het opnemen van het oude wapen van Oerle in het nieuwe gemeentewapen van Veldhoven wordt de oude politieke en recht-historische importantie van deze oude hoofdplaats van Kempenland beklemd. De vier ruiten in het schildhoofd symboliseren de vier dorpen. De kleuren in het schildhoofd zijn die van Kempenland, waarvan de gemeente Veldhoven territoriaal een belangrijk deel is en waarvan Oerle vroeger de hoofdplaats was. De gouden kroon van 3 bladeren en 2 paarlen wijst op de oude hertogelijke heerlijkheid over Oerle, Veldhoven en Zeelst, welke heerlijkheid later aan voorname adellijke geslachten werd verpand zoals aan de De Borchgravers (Oerle en Meerveldhoven) en aan de Van Bijcks (Zeelst en Veldhoven).

Op grond van het Koninklijk Besluit van 23 april 1919 Stbl. 181, dient een aanvraag tot het verkrijgen van een nieuw wapen te worden gericht aan de Kroon. De Hoge Raad van Adel heeft omtrent het ontwerp zijn goedkeurend advies uitgebracht. De daarvoor in aanmerking komende stukken liggen voor U ter inzage.

Gelet op het vorenstaande stellen wij U voor een aanvraag te richten tot de Kroon tot vaststelling van een nieuw wapen voor de gemeente

Veldhoven.

In het onderhoud met de waarnemend secretaris van de Hoge Raad van Adel kwam eveneens de kwestie van de gemeentevlag ter sprake. Gezien het voorgestelde wapen staan voor de vlag vier kleuren ter beschikking : rood, wit, zwart en geel. In dit onderhoud stelde de waarnemend secretaris de volgende combinaties voor :

- a) twee gelijke banen in geel en rood, waarvan de bovenste gele baan belegd is met vier vierkantjes uit het schildhoofd van het wapen ;
- b) 3 gelijke banen : boven geel met vier zwarte vierkantjes, midden wit en onder rood.

De heer van der Zanden zag de gemeentevlag gaarne zo eenvoudig mogelijk en wel een baan in het geel met vier zwarte vierkantjes belegd. Met een zodanige vlag kunnen wij ons verenigen. De Hoge Raad van Adel heeft met het ontwerp van de vlag zijn instemming betuigd.

Wij stellen U derhalve voor een gemeentevlag vast te stellen zoals hiervoor omschreven.

De bijgaande ontwerp-besluiten bieden wij U daartoe ter vaststelling aan.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN VELDHOVEN,	
De secretaris,	De burgemeester,
L.M.van de Laar.	Mr.G.M.J.W.van de Ven.

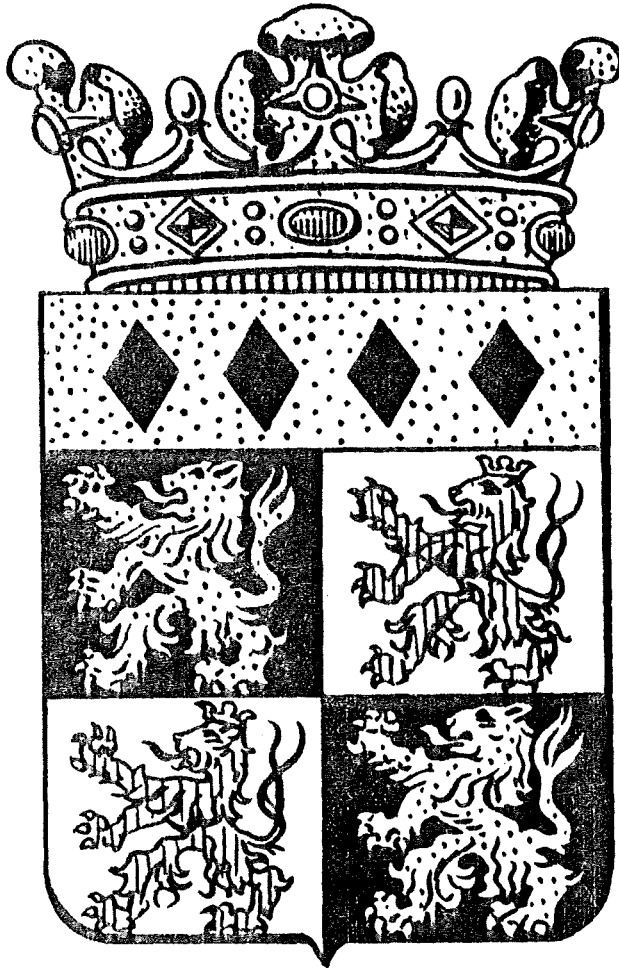
GEMEENTEWAPEN VAN VELDHOVEN

In zijn vergadering van 10 februari 1969 heeft de raad besloten aan de Kroon te verzoeken het bestaande gemeentewapen te vervangen door een nieuw wapen. Bij Koninklijk Besluit van 3 juli 1969 is een nieuw gemeentewapen aan Veldhoven verleend.

De beschrijving van dit wapen luidt:

"Gevierendeeld:

I en IV in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel; II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud; een schildhoofd van goud met vier ruiten van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen".

Ter verduidelijking van de heraldische termen diene het volgende: "sabel" is de wapenkundige aanduiding van zwart en "keel" van rood. "Genageld" van keel, respectievelijk goud betekent met rode, respectievelijk gouden nagels. Onder "getongd" van keel wordt verstaan met een rode tong.

Voor de motivering van de keuze van het wapen zij het volgende vermeld: De voormalige gemeente Oerle voerde het wapen van haar stichter hertog Jan III van Brabant: een gevierendeeld schild met twee Brabantse en twee Limburgse leeuwen. Oerle is de enige van de vroegere gemeenten, waaruit Veldhoven vóór 1921 bestond, die een historisch verankerd wapen bezat. Door het opnemen van het oude wapen van Oerle in het nieuwe gemeentewapen van Veldhoven wordt de oude politieke en rechtshistorische importantie van deze oude hoofdplaats van Kempenland beklemtoond.

De vier ruiten in het schildhoofd symboliseren de vier dorpen Meerveldhoven, Oerle, Veldhoven en Zeelst. De kleuren in het schildhoofd zijn die van Kempenland, waarvan de gemeente Veldhoven een belangrijk deel is.

De gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen wijst op de oude hertogelijke heerlijkheid (= het geheel van de aan de heer toekomende rechten en bevoegdheden) over Oerle, Veldhoven en Zeelst, welke heerlijkheid later aan voorname adellijke geslachten werd verpand, zoals aan de De Borchgraves (Oerle en Meerveldhoven) en aan de Van Eijcks (Zeelst en Veldhoven).

VELDHOVEN

De schepenbank

Zeker vanaf 1353 behoorde Veldhoven tot de schepenbank van Oerle (van Rooij III nr. 49; AAP ch Veldhoven). Al in 1340 behoorde Zonderwijk-Veldhoven tot de cijnskring van die vrijheid (CDC 45038). De Oerse maat wordt in Veldhoven toegepast in 1382 (BP 1176,262).

De instelling van de schepenbank van Zeelst, Veldhoven en Blaarthem geschiedt in fasen:

- op 5 juni 1559 koopt Francois Schotelmans de heerlijkheid Zeelst;
  - op 1 april 1560 koopt hij de heerlijkheid Zonderwijk-Veldhoven;
- na zijn dood (1561) komen beide heerlijkheden aan zijn halfbroers Henrick en Adriaan die die heerlijkheden verkopen aan jonker Roelof van Eyck:
- op 30 september 1562 de heerlijkheid Zeelst en
  - op 30 september 1562 de heerlijkheid Zonderwijk-Veldhoven.

Jonker Roelof van Eyck koopt op 5 oktober 1562 van de koning nog de heerlijkheid Blaarthem. De schepenbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem was een feit.

Dit blijkt ook uit de bekende schepenakten. Uit 1560 zijn schepenakten van Zeelst en Veldhoven bekend (AAP, charters Veldhoven 27/29) en uit 1571 schepenakten van Zeelst, Veldhoven en Blaarthem (AAP charters Veldhoven 31; PG 383; Taxandria 1918, 91).

Binnen de schepenbank had Zeelst 3 schepenen, Veldhoven en Blaarthem ieder 2 (Van Oudenhoven 1649,29).

Tot 1771 vergadert de schepenbank in herbergen. In genoemd jaar wordt gestart met de bouw van een raadhuis te Veldhoven naar het voorbeeld van Bergeijk (Campinia I, 180 nr. 107; 181 nr. 116).

Schepenbankszegel

Aan de bekende oorkonden van 1560, 1571 e.v. van deze dingbank hangen de persoonlijke zegels van de schepenen. Op 21 oktober 1623 wordt meegedeeld, dat "die van Zeelst cum suis verclaeren egeene gemeyne scephendoms segelen" hebben (PG 516).

Ook latere zegels zijn niet bekend.

Dorpszegel

Op 15 maart 1718 verklaren president, schepenen, borgemeesters en armmeesters van Veldhoven een oorkonde "met onsen dorps en gemeynts zegel te doen besege-len". Het zegel onder papieren ruit vertoont echter een familiewapen met een effen schild en in het schildhoofd twee bloemen en op het schild een helm, helmkleden en een vlucht op een wrong. Het randschrift geeft: S.( ).VAN.BAVSEL (AAP, Veldhoven map 2).

Een relatie van een Van Bausel met Veldhoven is niet bekend, wèl met Blaarthem, waar in de jaren 1657-1702 Hendrik Charles van Bausel, drossaard van stad en Land van Diest, met zijn gezin op het Slotje woonde, en wiens kleinkinderen op dat Slotje werden geboren (Taxandria 1914,122; 1915,172).

Gemeentewapen

De raad van de gemeente Veldhoven & Meerveldhoven besluit op 30 oktober 1815 de Hoge Raad van Adel te verzoeken om als wapen der gemeente het beeld van de H.Cecilia aan te nemen (HRvA). Op 14 oktober 1818 verleent de Hoge Raad aan die gemeente als wapen: "van lazuur waarop een beeld van de Heilige Cicilia van goud" (PG 1689). De voorstelling van de heilige is nogal vreemd. Gekleed in een begin 17e-eeuwse jurk met schouderkapje en hoofdkapje draagt zij in haar rechterhand een kruis en houdt zij in haar linkerhand een rozenkrans. Nadat bij wet van 29 april 1921 (Stb n° 694) de gemeenten Veldhoven & Meerveldhoven, Zeelst en Oerle waren verenigd, is door de nieuwe gemeente om een nieuw wapen verzocht naar de afbeelding van de H.Cecilia door Rafael. Bij K.B. van 1 juli 1922 (n° 76) wordt als wapen verleend: in lazuur het beeld van de heilige Cecilia van goud.

Op 10 februari 1969 besluit de gemeenteraad de Kroon te verzoeken het bestaande gemeentewapen te vervangen door een nieuw wapen. Bij het ontwerp hebben B & W zich laten adviseren door het oud-raadslid F.C.J.van der Zanden (ED 4.2.1969). Bij K.B. van 3 juli 1969 (n° 6) is het nieuwe wapen verleend: gevierendeeld: I en IV in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel; II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud; een schildhoofd van goud met vier ruiten van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen (DNL 1976, k. 329; folder wapen).

Het laatste wapen is gefundeerd op het wapen van de vrijheid Oerle, de enige oud-gemeente die een "oud" wapen bezat. Alleen de oorspronkelijke kleuren van het hertogelijk Brabants-Limburgse wapen zijn hersteld. Het schildhoofd in de kleuren van Kempenland geeft vier ruiten, die de vier oude dorpen weergeven (DNL 1976, k. 329).

M E E R V E L D H O V E N

Schepenbank

Meerveldhoven behoorde tot het cijnsgebied van Oerle (1340, CDC 45038) en tot de schepenbank van die vrijheid (o.a. PG 193a (1473)).

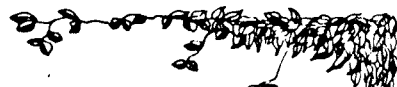
Ook na de verpanding van de heerlijkheid Meerveld in 1561 - toen dezelfde heer ook Oerle kocht - bleef Meerveldhoven binnen de bank van Oerle (o.a. PG 396 (1576)). Meerveldhoven telde in ieder geval één schepen (1581, PG 405a).

De maat die te Meerveldhoven werd gebruikt was de Oerlese (1389-1424, BP 1178, 103v; 1194, 152v).

Zie verder onder Oerle.

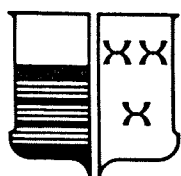
Gemeentewapen

Daar Meerveldhoven vanaf 1810 samen met Veldhoven één gemeente uitmaakte, zal het gemeentewapen onder Veldhoven worden besproken.

KRONIEK VAN DE KEMPEN

HET STREEKARCHIEF

ZUID-OOST BRABANT

Over wapens en zegels

Toen de ridders in de tweede helft van de 12e eeuw gesloten helmen gingen dragen, kwam dat hun veiligheid zeer ten goede. Tegelijkertijd bleek echter, dat het nieuwe hoofddeksel ook een bezwaar had: de ridders waren op het slagveld onherkenbaar geworden, zowel voor vriend als vijand. Om dit na-deel teniet te doen namen zij daar-om een vast herkenningsteken aan, dat zij onder meer op hun schild plaatsten. Deze gekleurde tekens werden het symbool van de ridder die het voerde.

Nauw verwant aan het herkenningsteken op het ridderschild is het zegel. Een zegel is een in was of lak afgedrukt symbool met een rand-schrift waarin de naam staat van de persoon of de instelling waarvan het zegel is. Een zegel was meer dan een simpel herkenningsteken. Door het af te drukken op een akte werd daaraan rechtskracht gegeven. Het symbool op het zegel kon op een schild zijn geplaatst, maar dat was niet noodzakelijk. De symbolen op de schependomszegels, de zegels dus van de schepenbanken, werden later meestal overgenomen in de gemeentewapens.

Tot de reorganisatie van de rechterlijke indeling in 1810 was de rechtspraak in onze streek een taak van de schepenen. Een schepencollege werd schepenbank of dingbank genoemd. Het rechtsgebied van onze schepenbanken omvatte aanvankelijk meestal meer dan één dorp. De oudste banken dateren uit de 11e en 12e eeuw, maar het is niet duidelijk of dat kerkelijke of wereldlijke schepenbanken waren. Met zekerheid kunnen wij de wereldlijke banken aantonen in de 13e eeuw, terwijl de geschiedenis van de overige banken in onze streek tot de eerste helft van de 14e eeuw is terug te voeren. Het gebruik van schependomszegels dateert in de meeste gevallen ook uit die tijd. Dit hangt vermoedelijk samen met de afroning van de administratieve en rechterlijke indeling van de Meierij van 's-Hertogenbosch door de hertogelijke kanselarij van Brabant. Overigens hadden niet alle schepenbanken een eigen zegel. Bij de banken die er geen hadden, zegelden de schepenen met hun persoonlijk zegel. In de vorige eeuw vond koning Willem I het een goede zaak dat elke gemeente een gemeentewapen had. In 1815 riep de Hoge Raad van Adel daarom alle gemeenten op om hun wapen ter bevestiging in te zenden of om de verlening van een nieuw wapen te verzoeken. Helaas hebben veel gemeentebesturen, c.q. burgemeesters de bedoeling toen niet helemaal begrepen, terwijl ook de Hoge Raad bij deze haastklus fouten heeft gemaakt. Veel gemeenten zonden een zegelafdruk van de oude schepenbank in, dikwijls zonder daarbij de kleuren van het wapen te vermelden (als zij die al kenden). Koning Willem I bepaalde daarom, dat alle wapens waarvan de kleuren bij de Hoge Raad onbekend waren, de Rijkskleuren moesten krijgen: Nassau-blauw en goud. Voor onze streek betekende dat, dat alle gemeenten op één na die Rijkskleuren kregen.

gemeentewapen van Veldhoven (1819)

heer van het dorp noemen en er onder meer de schout en schepenen benoemen. Zo verkocht Philips II op 5 juni 1559 het dorp Zeelst aan François Schotelmans en Meerveldhoven aan Willem de Borchgrave. De eerste kreeg op 1 april 1560 ook nog Veldhoven in pandschap en de laatste op 10 maart 1561 Oerle. De erfgenamen van Schotelmans verkochten Zeelst en Veldhoven op 30 september 1562 aan Roelof van Eyck, die nog op 5 oktober 1562 Blaarthem in pandschap verwierf. Omdat de heer de rechtsmacht in zijn dorp bezat, moesten de dorpen die in pandschap werden gegeven van de oude schepenbank van Oerle worden afgesplitst. Dit leidde in dit geval tot drie nieuwe banken: die van Zeelst, Veldhoven (en vanaf

samen met de verlening aan Oerle van de vrijheidsrechten, die dateren uit de regeringsperiode van hertog Jan II, en wel uit de jaren tussen 1294 en 1309.

Het zegel uit ca. 1300 is tot 1815 in gebruik gebleven. De schepenbank van Zeelst en Veldhoven (met vanaf 1562 ook Blaarthem) heeft nooit een eigen zegel gehad. Veldhoven gebruikte in 1718 wel een dorpszegel, maar dit was in feite het persoonlijke zegel van een lid van de familie Van Bausel, die zeker tot kort voor dat jaar op het Slotje onder Blaarthem woonde. De schepenen van de bank van Zeelst c.a. zegelden met hun persoonlijke zegels.

De gemeente Oerle kreeg op 16 juli 1817 het oude vrijheidswapen bevestigd, zoals dat op het zegel voorkwam. De lijnen van het gevierendeelde schild waren door de Hoge Raad van Adel echter aangezien voor een kruisstreep, terwijl het wapen de Rijkskleuren had gekregen. Dit wapen bleef tot 1921 in gebruik. De nieuwe gemeente Zeelst reageerde niet op de oproep in 1815 en heeft tot 1921 geen eigen wapen bezeten. Wel had de gemeente in de loop van de 19e eeuw een zegelstempel laten maken waarop Sint Willibrordus, patroonheilige van Zeelst, stond afgebeeld. De heilige stond echter niet in een schild.

De gemeenteraad van Veldhoven & Meerveldhoven besloot op 30 oktober 1815 de Hoge Raad van Adel te verzoeken om een wapenverlening met de afbeelding van de patrones van de gemeente, St. Cecilia. Veldhoven dankte deze heilige kerkpatrones vermoedelijk aan de abdijs van Echternach, waar het feest van deze heilige met bijzondere luister werd gevierd. Op 14 oktober 1818 verleende de Hoge Raad het gevraagde wapen, uitgevoerd in de Rijkskleuren. De heilige in het wapen leek echter niet op Cecilia, maar deed eerder denken aan een 17e-eeuws kinderportret uit het welvarende Holland. Na de samenvoeging van de drie gemeenten op 1 juli 1921 werd bij K.B. van 1 juli 1922 hetzelfde wapen aan de nieuwe gemeente Veldhoven verleend. De afbeelding van St. Cecilia werd toen

stempel van de gemeente Zeelst

1562 ook Blaarthem), die van Oerle en Meerveldhoven en die van Vessem, Wintelre en Knegsel. De pandheerlijkheden bleven tot 1613 bestaan en werden daarna onder bepaalde voorwaarden tot 1658 gecontinueerd. Daarna ontstond eigenlijk weer de oude situatie van vóór 1560, omdat de rechtsopvolger van de hertog van Brabant, de Staten-Generaal, toen de schepenen weer ging benoemen. De schepenbanken werden echter niet opgeheven, ze bleven bestaan tot de reorganisatie van de rechterlijke macht in 1810. Vóór 1559-1562 was er dus maar één schepenbank, die van Oerle. Deze bank bezat een zegel dat als rand-schrift droeg: 'gemeenschappelijk zegel van de vrijheid van Zandoerle'. Het oudst bewaard gebleven exemplaar dateert van 8 maart 1355.

Het vertoont een (eike)boom met daaronder het gevierendeelde wapen van de hertogen van Brabant; het wapen dus met de Brabantse en Limburgse leeuwen. Limburg was in 1288 door hertog Jan I verworven bij de slag bij Wörringen (boven Keulen aan de Rijn). Diens zoon Jan II (1294-1312) was de eerste Brabantse hertog die het gevierendeelde wapen gebruikte. In 1309 bestond de bank van Oerle met zekerheid. De toestemming om het zegel te gebruiken en het wapenschild van de hertog te voeren hangt nauw

gemeentewapen van Veldhoven (1922)

echter op verzoek van het gemeentebestuur ontleend aan het schilderij Sacra Conversazione van Raphael (en leerlingen) in de Pinacoteca Nazionale te Bologna. De Rijkskleuren werden toen gehandhaafd. Op 10 februari 1969 besloot de gemeenteraad de Kroon te verzoeken om een nieuw wapen. Bij het ontwerp lieten B & W zich adviseren door het oud-raadslid F.C.J. van der Zanden. De verlening geschiedde

Van Zingen & Speule

KAATSEBAL IK HEB JE AL

Weebosch

Kaatsesbal, ik heb je al, ik heb je al ge-
vangen, in m'n ene hand, in m'n beide hand van
klapperdeklap, van voetje-gestap, van rommelde-
bom en keer je eens om. Zwartmoedersmijntje zat
achter 't gordijntje. Wat deed ze daar? Ze kamde haar
haar, ze poetste haar tandjes, ze waste haar handjes, ze
droogde ze weer af. Ze zette z'in de zij en
kniel'd'er eens bij. Die grote pop van porse-
lein is Mijntje klein, is Mijntje groot. Val
in mijnschoot, val onder mijn schoot.

kaatsesbal ik heb je al
ik heb je al gevangen
in m'n ene hand
in m'n beide hand
van klapperdeklap
van voetjegestap
van rommeldebom
en keer je eens om
zwartmoedersmijntje
zat achter 't gordijntje
wat deed ze daar

ze kamde haar haar
ze poetste haar tandjes
ze waste haar handjes
ze droogde ze weer af
ze zette z'in de zij
en kniel'd'er eens bij
die grote pop van porselein
is mijntje klein
is mijntje groot
val in mijn schoot
val onder mijn schoot

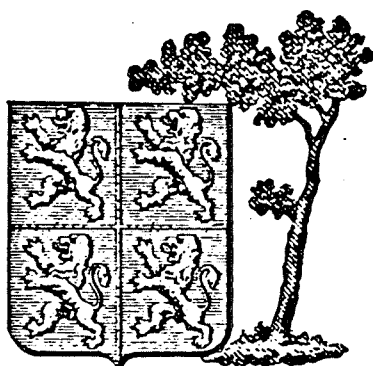
Terwijl men met de bal tegen een muur kaatst, maakt men de bewegingen, waarover in het liedje wordt gezongen. Bij *is mijntje klein* maakt men zich klein. Bij *is mijntje groot* maakt men zich groot. Bij *val in mijn schoot* vangt men de bal op in de opengespreide jurk, enz. Het kaatsliedje werd op meer plaatsen gezongen. Zo tekende Mieke van Helden het op te Asten (Wij zijn rijk, blz. 96). Als laatste stuk zingt men daar:

toen knielde zij neer
en bad tot de heer
voor vader en moeder
voor zuster en broeder
toen stond zij weer op

en haalde haar pop
en ving ze weer op
eerst in de schoot
toen onder de schoot

Ze tekent daarbij aan, dat de bal voor pop dient.

Voor aanvulling, op- of aanmerkingen:
Harrie Franken, Weebosch 133, Bergelijk, telefoon 04974-1485.

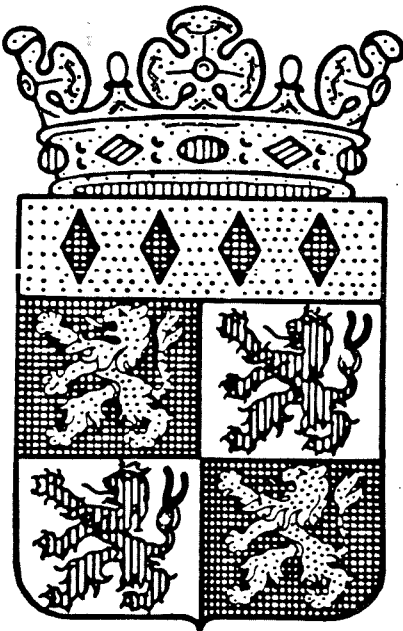

gemeentewapen van Oerle (1817)

Het gemeentewapen van Veldhoven
Voor Veldhoven is dit laatste niet belangrijk, want de huidige gemeente ontstond pas bij de wet van 29 april 1921 door samenvoeging van de voormalige gemeenten Veldhoven & Meerveldhoven, Oerle en Zeelst. Deze drie gemeenten dateerden van 1810. Vóór dat jaar vormden de dorpen Zeelst, Veldhoven en Blaarthem één schepenbank, evenals de dorpen Oerle en Meerveldhoven. Het ontstaan van deze banken is ook weer exact te dateren. Oorspronkelijk behoorden genoemde vijf dorpen, evenals Vessem, Wintelre en Knegsel, tot de 'oude' bank van Oerle. Toen de hertog van Brabant, koning Philips II, rond 1560 in geldnood zat, vond hij een nieuwe bron van inkomsten door het uitgeven van een groot aantal dorpen in pandschap, dat wil zeggen, dat hij een aantal dorpen verkocht met het recht van terugkoop. De kopers mochten zich

VAN HÜRRE ZEGGE
Gemokt gekocht,
lèk Jan de Smet zonne hond.

Gemeente Veldhoven vanaf 1969

bij K.B. van 3 juli 1969. Het wapen werd omschreven als: gevierendeel: I en IV in sabel (=zwart) een leeuw van goud, getongd en genageld van keel (=rood); II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud; een schildhoofd van goud met vier ruiten van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paaren. Dit wapen is gebaseerd op dat van de vrijheid Oerle, de enige voormalige gemeente met een 'oud' wapen. De oorspronkelijke kleuren van Brabant-Limburg zijn hersteld. Het schildhoofd is uitgevoerd in de kleuren van het oude Kwartier van Kempenland, waartoe het gebied van Veldhoven behoorde. De ruiten verwijzen naar de vier dorpen waaruit Veldhoven is gevormd. Veldhoven heeft hiermee een mooi en goed wapen, waarin het oude uit ca. 1300 goed is gecombineerd met nieuwe elementen uit de 20e eeuw.

J. Th. M. Melssen
Streekarchief Zuid-Oost Brabant.

• NAOME •

Dat er in Reusel veel bijnamen bekend zijn, weet iedereen die wel eens in dit schone dörpke geweest is. Maar dat er een prachtig gedicht is, waarin een heleboel van deze namen voorkomen zal nog niet iedereen in de Kempen weten. Daarom laat ik hier dit gedicht, dat vaak met succes op bruiloften en partijen voorgedragen werd, in zijn geheel volgen.

Reusels glorie
Nou wil ik oe wa vertellen
Hier van ons dörpke klein

Daor hebben we wa te stellen
Mee de naomen die er zijn
Ieder kent de Grôte wel
De Wieper, Toort en Pee
Jan Ballegat en Bobbel
D'n Haos en Ratte Kee.

Moette op d'n Hòikant zen
Bij Haoverzak en Tuut
Bij d'n Dut en Joppe Jantje
Waote Piet en Jantje Pluut
Anders gò mer nâor de Jekser
Nâor d'n Heup of Snippe Jan
Peestart ofwel Koope Frenske
En 't Pesturke mee z'n An

En de Zwarte en de Witte
Géven kleur àon deze rij
De Zilveren en d'n Bonte
Die kleuren daor goed bij
De Witte Koei en Spekmûis
Kent iedereen terstond
De Lûis, de Vlooi, 't Mûiske
De Kraoi, d'n Boterhond

We Gâon naor Gotte zeej de Kromme
Daor zit de Witte, Neut en Pijp
Toemes Lat, Spûit en d'n Uiver
Jan Hoek en Gusje Gijp
Kèk, kèk, daor is d'n Brouwer
Die houdt onze kelen vors
Prinsen Driekske en 't Kunneginneke
Dansen saomen mee Peer Smors

We schaoien er nog lang nie út
We hebben toch zo'n lol
Mee 't Pieleke en Gatte Thijs
Mee Pannendrup of Bol
Nelleske Rat en d'n Taolie dan
Die tellen wel vur twee
Jan Heul, de Mol, de Mütte
Die duun er ók àon mee.

Pruis, Prik, Jos Klak en Koope Jan
Kee Tram en Brouwers Nol
Girte Marte en Cor van Nollekes
Toon
Wòtje Blok en Harrie Sjol
We hebben nog n'n diertuint
Daor op 't Weijerend
De Pauw, 't Kuuske, d'n Os en de Vos
En de Kemel die ge er vendt

De Smalie en de Lange
Die duun er ók àon mee
Toon Pap en Hoffe Marte
Fronkpeel en Bessie Kees
De Mûlder, Lankman en d'n Buut
Bobbele Kees en Koek
Piet van Jan Heine, Kas en Jan Fros
Peer Start en Willeke Hoek

D'n Hollander daor àon de grens
D'n Blauwe op de Hoef
't Sûikerlepeltje en Max
De Schéèle en de Zoeg
Réûimanne Zjef en Boere Jan
Prut, 't Kiltje en Kiske Vet
Van Lierop en de Sjeper
Bónnekes Klòs en Klet

En Chrisjes Kees en de Rooie
En Tuntje van d'n Hoek
Noeres, Pòdtje en Kadet

En die van An Koek
Leentje van de Wekker dan
Jan Geujkas en Piet Pap
Bij Gene en bij Orriekes
Paast Kiske van Nol Zak

't Zwart Jantje en Frie van Sjöllekes
Kope Lul en Boere Strop
En 't Voetske en de Floere
De Frèete en d'n Hop
De Nuuchtere en van Gepeltje
Jan Strooi, Jan Pas en Bòon
D'n Aoi en Aoi Kiske
Nou kumt d'n dikken Toon

Pollepel en Jan Blek
De Paachter en Gotte Peer
Bert d'n Dut en Schaope Jan
Jan Spaon of Schoore Fons
En dan ken ik er nog inne
En die noemen ze d'n Bons

Dan hebben we nog ne Moter
Kees Kwak en Pirke Soep
Mie Schoen en Willemen Tuntje
Jijs, Prùmke en Piet Soep
Nou ben ik dan gekomen
Aon 't eind van mijn Latijn
Mer ik heb er nog een vergeten
En da is Kiske Schrijn

Wim van Gompel

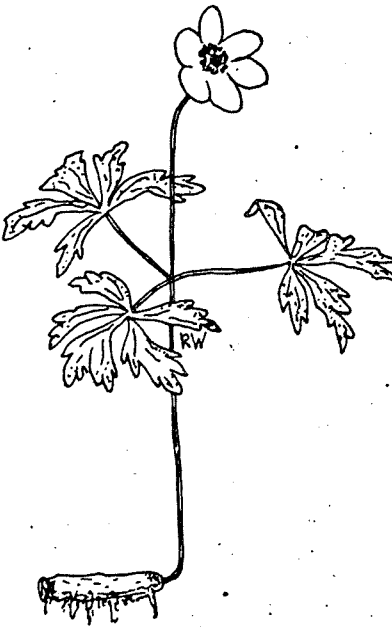
Ons eige taol.

Hond of stront zeggen

Heel veel uitdrukkingen horen bij de zogenaamde tweelingformules, waarbij de beide elementen in de meeste gevallen door rijm verbonden worden. Bij de eerste groep tweelingformules die we hier bespreken, wordt het eerste element herhaald. Voorbeelden hiervan zijn: keer op keer, slag op slag, dag nao dag. De tweede groep bestaan uit woorden waarvan de eerste klank rijmt. Hiervan ken ik veel meer voorbeelden. *Dur dik en dun.* Mee bed en bult vertrekken, vertrekken met al zijn bezittingen. *Buigen of barsten.* Bol of been, een aansporing bij het voetballen om er stevig 'in' te gaan. *Jakkeren en jaogen.* Boe of ba zeggen, zwijgen; of betekent hier noch. *Pik en pook,* pik en pook kwamen vroeger beide voor in de betekenis van steekwapen. *Bont en blauw, dobbel en dik, Jut en Jul.* Een raar stel. Jut zal afgeleid zijn van de voornaam Judith. *Daor is bùik of bil aon,* hij is heel mager. *Gin klok of klepel hèuren,* niet horen. *Er zit kop of kont àon,* zonder (fraaie) vorm.

Zeuren en zâoniken.
De derde groep tweelingformules bestaat uit twee rijmende woorden. *Hutje bij mutje leggen.* *Hond of stront zeggen, zwijgen.* *Hult en bult,* onefien terrein; hult betekent laagte, gat. *Tegen heug en meug,* meug betekent zin, bijv. *in ieder z'ne meug;* ieder zijn zin; heug betekent vrolijkheid, vergelijk verheugd. *Hoesten en proesten, Jan en alleman, stank vur dank, steen en been klaogen,* men ging vroeger klagen bij het grafgesteent45te waaronder zich het gebeente van een heilige bevond.

Kuieren en Kèke

De bosanemoon

In een flora van mijn vader vond ik een aantekening van 30 maart 1935, die vermeldde, dat hij op die datum op twee plaatsen de bosanemoon had aangetroffen in Valkenswaard. Zo'n aantekening bewijst al, dat de bosanemoon, ook toen, niet algemeen voorkwam in onze streken. Dit voorjaar ben ik gaan zoeken op de plaatsen die mijn vader 50 jaar geleden noemde, maar ik heb niets meer gevonden. Misschien zijn er lezers die de laatste jaren nog bosanemonen hebben gesignaleerd in de Kempen. Graag zou ik dat willen horen. De bosanemoon is een plant van het loofbos. Ze heeft graag wat vruchtbare, goed doorlatende grond. De bloeitijd valt in het vroege voorjaar, maart en april. De heldere witte bloemen volgen gedurende de dag de loop van de zon. Hier en daar worden ze daarom 'achteromkijker-tjes' genoemd. Haar gevoeligheid voor de wind bezorgde haar de namen 'windroos' en 'windbloem'. Dat

God of gebod kennen, ruilen is hui-len.
Tenslotte wil ik nog een paar tweelingformules noemen die niet rijmen: *doen en laoten, kat en muis, kant noch wal raoken.* Ik hou me aanbevolen voor meer tweelingformules uit uw dialect. Bij voorbaat dank. Wim van Gompel, Molenstraat 28, 5541 CL Reusel, tel. 04976-2021.

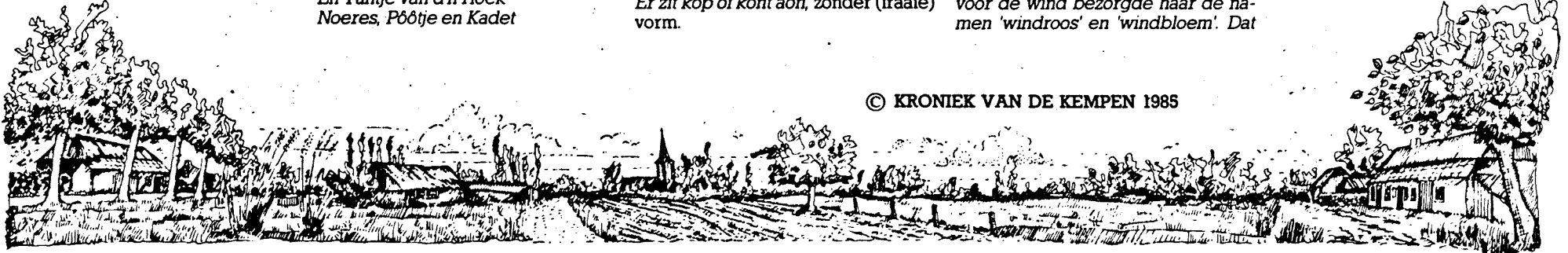
is zo vreemd nog niet, want het woord anemoon is afgeleid van het Griekse *anemos* en ook dat betekent wind.

Gezien haar opvallende verschijning in het vroege voorjaar, heeft het volk al van oudsher veel verhalen verteld en bedacht over de bosanemoon. De oude Grieken en Romeinen brachten de plant in verband met Venus en haar minnaar Adonis. Toen Adonis op het slagveld sneuvelde, weende Venus bittere tranen, die op de grond vielen. Uit de tranen schoten bosanemonen op. In de gekerstende versie van dit verhaal zou de bosanemoon ontstaan zijn uit de tranen van Maria, die weende om haar gestorven zoon. Om die reden zou de bosanemoon uitbundig bloeien op Goede Vrijdag.

Een ander verhaal vertelt, dat Anemone een nimf was, die heftig werd bemind door Zephyrus, de zachte westenwind. Maar Flora, de vrouw van Zephyrus, zag deze liefde met lede ogen aan en veranderde Anemone in een bloem. Verlaten door Zephyrus was ze overgeleverd aan de koude noordenwind en verwelkte snel. Vandaar dat de bosanemoon nooit de zomer haalt. Alle anemonen bevatten een gif, dat stuipen en verlammingen veroorzaakt en zeer gevaarlijk is. In vroeger tijden werd het gif dan ook gebruikt om aan pijlpunten te strijken. Het getroffen wild raakte snel verlamd en kon zo gepakt worden. In de middeleeuwen werd de bosanemoon als heilig beschouwd. Om betovering en slechte invloeden te weren, droegen de mensen de plant als amulet bij zich.

Frans Hoppenbrouwers, telefoon: 04902-13808.

© KRONIEK VAN DE KEMPEN 1985

10 oktober tot en met 10 november 1985

Schouwburg Tilburg Exposities

Het Magnetische Noorden

Frans Koolen - Peter Vermeulen - Nicolas Dings

Naast hun individuele exposities maken de beeldende kunstenaars Frans Koolen, Peter Vermeulen en Nicolas Dings jaarlijks een gezamenlijke tentoonstelling onder de naam 'Het Magnetische Noorden'. Deze noemer heeft zowel betrekking op hun reiservaringen als op hun eigenzinnige plaatsbepaling in de kunstwereld. De tentoonstelling in de expositieruimten van Schouwburg Tilburg is de derde in succesie. Eerdere tentoonstellingen vonden plaats in het Gemeentemuseum van Roermond en in Cultureel Centrum Aemstelveen in Amstelveen. De

kunstenaars spelen enerzijds in op de geboden ruimte, anderzijds gaan zij door hun werk een dialoog met elkaar aan. Voor de tentoonstelling in Tilburg maakt Frans Koolen een drietal doeken waarop voor het eerst de voor hem schijnbaar onmisbare menselijke figuur is vervangen door tekens en vormen. Deze monumentale doeken met een formaat van 1.90 x 2.40 mtr. elk krijgen een plaats op de grote foyerwand. Peter Vermeulen presenteert in de foyer van de schouwburg zijn speciaal voor deze expositie gemaakte installatie: 'Bois des Toupets'. Het werk bestaat uit 41 'wuivende' elementen die door de bezoekers zelf in werking gezet kunnen worden. Nicolas Dings toont zijn Etna-project, een visuele interpretatie van een recente uitbarsting van de vulkaan, gemaakt tijdens zijn verblijf op Sicilië in april/mei 1985. Het verschil tussen de noord- en de zuidkant van de vulkaan wordt aanschouwelijk gemaakt

door in totaal 60 miniatures in een lange gang tegenover elkaar te exposeren.

De openingstijden van de expositieruimtes van Schouwburg Tilburg zijn: maandag tot en met zaterdag van 11.00 tot 18.00 uur en van 19.00 tot 21.30 uur, op zondag van 12.00 tot 17.00 uur.

10 oktober t/m 10 november 1985
Schouwburg Tilburg exposities

Nieuwe aanwinsten in de Kunstuitleen

De selectiecommissie van de Kunstuitleen heeft zich weer gebogen over honderden inzendingen van hedendaagse beeldende kunst-

naars uit heel Nederland. De beste van deze inzendingen zijn aangekocht of ingehuurd voor de uitleen, en komen ter beschikking van de abonnees. Maar voor het zover is, wordt een flink deel van de nieuwe aanwinsten eerst nog tentoongesteld in één van de expositieruimten van Schouwburg Tilburg (de ruimte boven). Grafiek, tekeningen en schilderijen, maar ook textiel en beeldhouwwerken, verrijken opnieuw de uitleenkollektie, die zodanig is samengesteld dat er werkelijk voor iedereen wel wat te vinden is. Abonnees van de Tilburgse Kunstuitleen kunnen uit deze gevarieerde kollektie werk uitzoeken, en dat maximaal een half jaar in huis houden. De huurprijs is laag: 0,8% van de waarde van het werk per maand, met een minimum van f 2,50 en een maximum van f 10,-. Werk uit de Kunstuitleenkollektie is ook te koop. Daarvoor bestaat een aantrekkelijke spaarregeling. Abonnees kunnen

vrijwillig een vast of een wisselend bedrag overschrijven op een speciale rekening. De rente die over die rekening vergoed wordt, draagt op het moment 5%. Voor jongeren tussen 14 en 25 jaar is sparen sinds kort extra interessant: als die een nieuwe spaarrekening openen krijgen ze meteen een inlegpremie van maar liefst f 50,-. Dat tikt lekker aan. Voorwaarde is natuurlijk wel dat de premie ook werkelijk gebruikt wordt voor de aanschaf van kunst, net zoals dat geldt voor het spaartegoed zelf. De tentoonstelling van nieuwe aanwinsten is geopend van maandag tot en met zaterdag van 11.00 tot 18.00 uur en van 19.00 tot 21.30 uur, op zondag van 12.00 tot 17.00 uur. De Kunstuitleen zelf is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 12.00 tot 18.00 uur, op zaterdag en zondag van 13.00 tot 17.00 uur en op donderdagavond ook van 19.00 tot 21.00 uur.